

multate probabilitatis formalis. Volunt habere duo judicia contradictoria probabilia eum, qui iudicat duas opiniones esse probabiles.

4.º Probabilitatem cum laxitate. Volunt licitas esse laxas opiniones, si liceant probabiles. At inventores laxarum opinionum habebant eas ut probabiles.

5.º Probabilitatem speculativam cum practica. At speculative probabile saepe non est practice probabile, quia opponitur speciali virtuti, cui non opponitur speculative. Imo saepe quod est probabile speculative non est practice probabile.

6.º Probabilitatem practicam directam cum probabilitate practica reflexa. At potest aliquid esse directe probabile, et non reflexe, puta si votum emisisset sequendi tutiorem, non posset probabilem, probabiliorem vel probabilissimam practice ac directe sequi, quia reflexe esset improbabilis.

7.º Minus probabilem cum improbabili contra universam antiquitatem.

8.º Supponunt necessum esse assentiri directe opinioni ut illam sequamur, quod supra rejectum est.

9.º Confundunt denique aliqui eorum probabilitatem academicorum, quae excluderat inquisitionem veritatis, et erat merum libitum, cum probabilitate vera, cui nihil certum opponitur.

SCHOLION III.

De conscientia perplexa et scrupulosa.

166. **Nota.** Conscientia perplexa est illa, qua aliquis hic et nunc existimat utramque electionis partem esse peccatum, sive ponat sive omittat aliquam actionem, v. g. assistens die dominica infirmo de vita periclitanti existimat peccare tam si relinquit infirmum quam si sacrum non audit. Est vincibilis si deponi potest, invincibilis si deponi non potest.

Conscientia scrupulosa est apprehensio inanis et ex frivolis orta rationibus, ita ut suspicetur aliquid esse aut fuisse peccatum ubi nullum est. Qui hac conscientia laborat potest id cognoscere vel non, in dicendis supponimus scrupulosum cognoscere suum statum.

167. **Dico I.** Qui est invincibiliter perplexus si putat: a) unam electionis partem esse majus alia peccatum, debet eligere minus peccatum: b) si aequale peccatum pro utraque parte, potest eligere quodvis, et non peccat quamvis existimet se peccare.

Prob. 1.^a Pars. Dicimus invincibiliter, nam si perplexitas est vincibilis, evidens est obligatio eam deponendi, quod si deponi non potest, eligere majus peccatum saltem quoad excessum malitiae esset libere eligere malum. Sed libere eligere quod malum apprehenditur est peccatum. Ergo... Qui imprudenter agit peccat. Atqui ex duobus malis necessariis imprudenter agitur majus. Ergo...

Prob. II.^a Pars. Qui aequale peccatum pro utraque parte apprehendit, si est invincibiliter perplexus, ex una parte non potest vitare malum, cum teneatur hic et nunc unam vel alteram partem eligere; ex altera vero cum utraque pars appareat illi aequale mala, non tenetur unam partem prae altera omittere. Atqui ex hoc ultimo patet, eum posse eligere quodvis, et ex primo, non esse liberum in electione, ac proinde non peccare. Ergo qui perplexus aequale, etc.

168. **Dico II.** Qui cognoscit se esse scrupulosum potest, imo omnino oportet, ut agat contra dictamen conscientiae scrupulosae.

Prob. I.^o Qui in operabilibus sequitur dictamen viri prudentis recte agit et non peccat. Atqui communiter doctores sapientes et prudentes tenent scrupulosum posse agere contra dictamen propriae conscientiae sive ex consilio, sive ex mandato confessarii. Ergo...

2.º Qui noscit se esse scrupulosum, agens contra dictamen suae conscientiae scrupulosae, prudenter agit, despicit enim dictamen levibus et contemnendis motivis fundatum vel vanam peccati apparentiam.

Quod vero oporteat contra conscientiam scrupulosam agere, facile ostenditur: nam scrupuli, animi tranquillitatem turbant, illumque disponunt ad desperationem vel fatuitatem.

Reliqua ad praxim spectantia lege in auctoribus Theologiae Moralis.

CAPUT III.

De peccatis.

ARTICULUS I.

De peccato actuali.

THESIS XXII.

Actus humanus, cum est factum, dictum aut concupitum contra legem aeternam, constituit peccatum.

169. **Nota.** I. Varia est peccati acceptio in sacris Litteris. 1.º pro poena peccati: «Portabunt ambo peccatum suum, sine liberis morientur (1).» 2.º pro effectu peccati et causa novi peccati: ut Paulus (2) de concupiscentia: «Jam non ego operor illud, sed quod habital in me peccatum;» quia, ait Tridentinum (3): «ex peccato est, et ad peccatum inclinat.» 3.º pro materia peccati, ita Moyses (4):

(1) Lev. XX, 20.—(2) Rom. VII, 17.—(3) Sess. 5, decret. de pecc. origin.
—(4) Deuter. XI, 21.

«*Peccatum autem vestrum quod feceratis; id est, vitulum, arripiens, vigne combussi.*» 4.º pro hostia et sacrificio pro peccato oblati; sic Paulus de Christo (1): «*Etiam qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso.*» 5.º et proprie, nam quae praecedunt sunt tropicae acceptiones, pro actu humano regulae morum difformi. In hoc sensu definitur ut in thesi ex S. Augustino (2) cum D. Thoma (3). Per dictum intelliguntur peccata oris, per concupitum intelligitur concupiscentia, seu affectus inordinatus, qui etiamsi opere non consummetur, est peccatum; per factum intelliguntur tam peccata commissionis quam omissionis; quia omissio est, etsi negative, exercitium liberum, transgressio legis et inobedientia legis. Haec definitio quamvis exacta est simul descriptiva. Brevior et compendium hujus est definitio Suarii (4): «*Peccatum est transgressio libera divinae legis.*»

II. Peccatum est: 1.º commissionis, si fiat positive quod prohibetur; omissionis, si non fiat quod jubetur. 2.º Actuale, quod actu exercetur; habituale, est praeteritum non remissum, moraliter aestimative perseverans. 3.º Personale, quod propria cujusque voluntate committitur; originale, quod in aliena Adami voluntate quotquot ex eo nascimur contrahimus. 4.º Mortale, quod animae mortem seu damnationem aeternam affert; veniale, quod displicet Deo, sed non solvit ejus amicitiam, nec poenam aeternam meretur.

170. Thesis est communis et prob. 1.^a Ex sacra Scriptura: «*Praevaricantes reputavi, ajebat David (5), omnes peccatores terrae;* ergo omne peccatum est praevericatio; sed juxta Apostolum (6): «*ubi enim non est lex, nec praevericatio.*» Ergo omne peccatum est transgressio legis divinae, de qua agebat Apostolus, et in quam omnes etiam humanae leges reducuntur. Confirm. ex verbis sequentibus: «*video, prosequitur David, dilexi testimonia tua.*» i. e. legem tuam, ut longius essem ab ejus transgressione.

2.^a Ex Patribus. S. Augustinus (l. c.): peccatum est «*factum vel dictum, vel concupitum aliquid contra aeternam legem.*» S. Ambrosius (7): «*Quid est peccatum nisi praevericatio legis divinae et caelestium inobedientia praeceptorum?*»

3.^a Cum D. Thoma (l. c.): actus humanus est malus seu peccatum eo quod careat commensuratione cum prima regula in ordine ad finem. Sed prima regula dirigens (8) actus nostros ad debitam commensurationem cum fine est lex aeterna (9). Ergo est pec-

(1) 2. Corinth. V, 25.—(2) Contra Faust. L. 22, c. 27.—(3) 1, 2.^{ae} Q. 71, a. 6.—(4) De pecc. D. 1, sect. 1.—(5) Ps. CXVIII, 119.—(6) Rom. IV, 15.—(7) De Paradis. c. 8, n. 39.—(8) Vid. sup. Thes. VI, n. 58.—(9) Sup. Thes. XII, a. n. 96.

catum, eo quod careat commensuratione cum lege Dei aeterna. Subsumo: sed eatenus caret commensuratione cum lege Dei aeterna, quatenus hanc homo facto vel dicto vel concupito libere transgreditur; si enim non libere, non esset actus humanus. Ergo. Confer. Suar. D. 1, sect. 1, n. 5 de pecc.

171. Obj. 1.º Multa sunt prohibita, quia sunt mala; sed si peccatum esset transgressio legis divinae, tunc omnia essent mala quia sunt prohibita. Ergo...

Resp. Dist. *min.* Omnia essent mala, quia prohibita, tribuente malitiam sola prohibitione; neg. Ipsa aliquarum rerum necessaria difformitate cum regula morum, quam necessario consequitur Dei prohibitio: conc.

Obj. 2.º Dantur peccata contra leges humanas; sed peccatum contra legem humanam non est transgressio legis divinae. Ergo...

Resp. Dist. *min.* Non est directe et immediate transgressio legis divinae; conc. Indirecte et mediate; neg. (1).

THESIS XXIII.

Omne peccatum grave est formalis Dei offensae, ac proinde, theologicum; hoc dari sine aliqua Dei cognitione repugnat.

172. Nota. I. Ex dictis de legibus (2) duplex est regula dirigens humanam voluntatem; «*una, ait Angelicus (3), propinqua et homogenea, scilicet ipsa ratio humana; alia prima, scilicet lex aeterna quae est quasi ratio Dei.*» A theologis, addit (4), consideratur peccatum praecipue secundum quod est offensa contra Deum; a philosopho morali, secundum quod contrariatur rationi. Ratione primae considerationis peccatum est theologicum, ratione secundae, si peccatum consideratur sine respectu ad Deum, est philosophicum. Aliquid rationi contrarium potest inducere levem vel magnam ordinis perturbationem: si primum, materia peccati erit levis; si secundum, gravis; v. gr. adulterium, occisio innocentis. Thesis procedit de peccato in materia gravi.

II. Convenit inter theologos, omnes homines rationis suae compotes, si aliquid grave contra rationis dictamen admittant, non tantum materialiter et philosophice graviter peccare, sed etiam formaliter et theologice, i. e. summe Deo displicere fierique dignos poena aeterna. An vero ut haec tanta malitia contrahatur requiratur confusa aliqua saltem Dei notitia, vel sufficiat, etiam in eo qui inculpabiliter et invincibiliter Deum ignorat, solum rationis dicta-

(1) Vid. Suarez. D. 2, sect. 2, n. 2, de pecc.—(2) Thes. XII, et XIII.—(3) 1, 2.^{ae} Q. 71, a. 6.—(4) Ibid. ad. 5.

men. disputatur. Aliqui negant, sed affirmant inter alios S. Thomas (1), Suarez (2), Lugo (3), Arriaga (4), qui nostram sententiam dicit communem.

173. 1.^a Pars. Prob. 1.º Ex thesi superiori constat, de facto omnia peccata esse contra legem Dei aeternam. Atqui contemnere graviter legem est offendere legislatorem juxta illud: qui offendit legem, offendit regem. Ergo.

2.º Passim in Sacra Scriptura, graviter peccantes tamquam in Deum insurgentes describuntur. Sic Moyses israelitis de ipso murmurantibus ait (5): «*nos enim quid sumus? nec contra nos est murmur vestrum sed contra Dominum.*» De babiloniis ait Dominus per Jeremiam (6): «*cor suum levaverunt contra me.*»

3.º Denique, qui peccat legem Dei transgreditur in oculis ejus. Atqui etiam inter homines transgredi eorum praecepta ipsis videntibus et praesentibus involvit specialem injuriam et offensam. Ergo multo magis peccata prout sunt legis divinae transgressiones. Hinc David ad sui criminis plenam confessionem postquam dixit: «*Tibi soli peccavi.*» addidit: «*et malum coram te feci.*» quia haec circumstantia divinam offensionem quodammodo complet (7).

174. II.^a Pars. Prob. 1.º Auctoritate D. Thomae (8) perspicue: «*In quolibet autem peccato mortali principalis ratio mali et gravitas est ex hoc quod avertit se a Deo; si enim posset esse conversio ad bonum commutabile sine aversione a Deo, quamvis esset inordinata, non esset peccatum mortale.*» Ergo casu quo ignoretur invincibiliter Deus, non erit peccatum mortale, cum sit in ea hypothesi impossibilis aversio a Deo. Nec resumant adversarii S. Thomam nomine «aversionis a Deo» intelligere aversionem formalem vel virtualem, qualem haberet etiam furtum factum cum ignorantia invincibili offensae Dei; quia eo ipso quo aliquis vult violare legem naturae, vult virtualiter violare legem Dei, cujus vicaria est lex naturae; nam convincuntur falsae interpretationis ex ipsis verbis S. Thomeae, quibus dicit furtum vel homicidium sine aversione a Deo adhuc fore malum, non tamen peccatum mortale, ut contendunt adversarii.

2.º Non potest dari peccatum grave, saltem communiter, quod non sit peccatum grave theologicum. Sed non potest esse peccatum grave theologicum sine notitia Dei. Ergo... *Mag.* patet ex propositione damnata ab Alexandro VIII (9): «*Peccatum philosophicum quantumvis grave, in illo qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensae Dei, ne-*

(1) 2, 2, Q. 20, a. 3.—(2) De pecc. D. 2, sect. 2, nn. 5, 7.—(3) De Incarn. D. V, sect. V, VI.—(4) De actib. D. 19, sect. 10.—(5) Exod. XVI, 8.—(6) II, 1.—(7) Ps. L.—(8) 2, 2, Q. 20, art. 3.—(9) 24, Aug. 1690.

»que peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque poena aeterna dignum.» Haec propositio praecisive vel potius exclusive se habet ad casum sive metaphysice sive moraliter impossibilem ignorantiae Dei. Alias contradiceret alteri ab eodem Pontifice damnatae (1): «*Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturae, haec in statu naturae lapsae operantem ex ipsa non excusat a peccato formali.*» Supponit ergo illa propositio, communiter et ordinarie peccatum contra rationem esse etiam peccatum contra Deum. *Min.* prob. Peccatum grave theologicum consistit in aversione a Deo sive in offensa Dei imputabili. Sed nequit dari offensa Dei imputabilis sine notitia Dei. Ergo... Prob. *min.* Qui ignoraret Petrum esse sacerdotem, non offenderet dignitatem offendendo Petrum; qui ignoraret hanc esse regis imaginem, non offenderet regem contemnendo imaginem; qui putaret mendacium non opponi naturae rationali, non offenderet naturam mentiendo, ut fatetur Ovidius in praesenti quaestione adversarius. Ergo a pari etc.

3.º Malum morale est omnino ineligibile etiam ad vitandum destructionem universi. Sed non potest proponi sic ineligibile, quia proponatur ut oppositum Deo, ut diximus supra n. 59. 4.^a sentent.

4.º Cum Arriaga et Lugone. Admissa in peccato ratione offensae divinae vix potest solida ratione explicari cur furtum unius aurei v. gr. quod est peccatum mortale, non puniatur sufficienter horribili inferni poena, durante per decem aut centum aut bis mille annos, sed necessaria sit ejusdem poenae aeternitas. Quomodo ergo ignorato invincibiliter Deo sublatoque fundamento offensae divinae dicere poterimus tam gravem poenam aeternam furto eo casu respondere? Idem evincitur ex capite satisfactionis, quia etiam ex infinitate personae oritur repugnantia condignae satisfactionis a puro homine pro peccato mortali; ergo ubi supponitur non offendi Deum, non potest esse necessitas satisfactionis tam alti ordinis.

175. Contra 2^{am} part. obj. 1.º Paulus ad Corinthios (2) scribit: «*Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri... regnum Dei possidebunt.*» Sed hic Apostolus sola ratione fornicationis, idololatriae, adulterii etc. excludit homines a regno Dei. Ergo non opus est habere notitiam Dei, ut quis peccet graviter. Confir. S. Augustinus (3) et S. Joannes Chrysost. (4) docent, omnes homines esse excusabiles, eo quod saltem habeant in cordibus scriptam legem naturalem dictantem quid bonum malumve sit. Ergo.

(1) 7 Dec. 1690.—(2) 1.^a VI, 9, 10.—(3) Epist. 89 ad Hilarium; conc. 25.—(4) In c. 2 ep. ad Rom.

Resp. Dist. *mi*. Sola ratione fornicationis praesupposita advertentia Dei prohibentis et offensi; conc. Non praesupposita; neg. Eodem modo distinguitur Patrum confirmationem. Paulus, ad Romanos (1), radicem peccatorum gentilium ex contempta Dei notitia derivat: *«ita ut sint inexcusabiles, quia cum cognovissent Deum non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis et obscuratum est insipiens cor eorum.»* Deum ignorari non posse etiam Patres tenent; sic Augustinus (2): *«Haec est vis divinitatis ut creaturae rationali jam ratione utenti non somnino ac penitus possit abscondi. Exceptis enim paucis, in quibus natura nimium depravata est, universum genus humanum Deum mundi hujus fatetur auctorem.»* Caeterum, ut bene advertit Lugo, simili argumento probari posset, quod sine advertentia ad malitiam peccaretur; non enim addit Apostolus, cum advertentia.

Obj. 2.º Argumentum, quod multum urget P. Ulloa (3), si notitia Dei est necessaria ad peccandum mortaliter, sequeretur multavivissima scelera non esse peccata mortalia propter inadvertentiam ad Dei offensam, maxime inter barbaros, quorum multi Deum penitus ignorant.

Resp. Neg. primam *conseq.*; nam omnes, qui Deum agnoscunt, eo ipso sciunt peccatum grave summe ei displicere ab eoque consequenter prohiberi et puniri. Suppositum secundae *conseq.* neg. cum S. Augustino supra, et auctore Sapientiae (4): *«Vani autem sunt omnes homines in quibus non subest scientia Dei; et de his, quae videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex.»* Confirmant impossibilitatem ignorantiae Dei moderni Africae exploratores qui nullam adhuc tam barbaram abjectamque invenere gentem, quae confuso saltem modo Deum malorum vindicem non agnoscat. Sedulo tamen hac in re discernenda ignorantia vincibilis ab invincibili, nam si haec de facto inculpabiliter daretur, a peccato theologico et gravi omnino excusaret.

Obj. 3.º Ante Dei prohibitionem homicidium est grave malum et Deo graviter displicens; ergo et offensa gravis Dei.

Resp. Dist. *antec.* Est grave malum propter oppositionem summae Dei bonitati quam necessario consequitur Dei prohibitio; conc. Propter solam oppositionem naturae rationali; neg. (Recole dicta de bonitate et malitia supra Thes. VI.)

Obj. 4.º Si sola ratione offensae divinae peccata sunt mortalia, omnia peccata mortalia erunt aequalia, cum in ratione offensae non differant.

(1) I, 20, 21.—(2) Trac. 106 in Joann.—(3) De actib. D. 2.—(4) XIII, 1.

Resp. Neg. illatum; rationem dist. In ratione offensae non differunt secundum quamdam rationem genericam; conc. Quantitativam, prout Deus in hac vel illa materia plus minusve ei displicent, in maiore vel remissione voluntate offenditur; neg.

Obj. 5.º Si quis se projiciat voluntarie in profundam aliquam foveam, eo ipso se exponit omni eventui et implicite vult quodcumque malum inde sequutum; ergo similiter qui noscit peccatum esse quoddam grave rationis malum et illud admittit, implicite vult Dei offensam.

Resp. 1.º Neg. projicientem se in foveam velle implicite omne malum inde sequutum, si istud non praevidebatur aut non erat necessario cum projectione conjunctum, v. gr. si putabat foveam esse siccam et invenit plenam aquae. Resp. 2.º Nego paritatem, nam mala quae sequuntur ex projectione in foveam sunt mala physica necessario obvientiaria, sed offensa Dei est malum morale quod debet respondere morali malitiae offensae divinae quae incognito Deo nequit haberi, cum nihil volitum sit, nisi praecognitum fuerit.

SCHOLIUM I.

De peccato philosophico.

176. Dico: Peccatum pure philosophicum in materia gravi est saltem moraliter impossibile.

Prob. 1.º Propositione 2.º damnata ab Alexandro VIII (1): *«Peccatum philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturae rationali, et rectae rationi: Theologicum vero, et mortale est transgressio libera divinae legis. Philosophicum quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque poena aeterna dignum.»* Hujus propositionis ultimae partis veritas exigit communiter et ordinarie peccatum grave philosophicum esse etiam offensam Dei. Sed non evenire ea quae communiter et ordinarie accidunt est moraliter impossibile. Ergo...

2.º Cum Viva (2). In praesenti providentia non datur ignorantia Dei invincibilis in hominibus ratione utentibus ut patet ex responsis ad 1.ºm obj. n.º 175. Ergo impossibile est in praesenti providentia, advertentem ad dissonantiam operationis cum natura rationali, non habere simul virtualiter saltem et exercite aliquam cogitationem de Deo illam prohibente. Unde sicut religiosus ex. gr. dum peccat contra castitatem, quamvis explicite ad votum castitatis non advertat; quia tamen ad illud implicite et exercite advertit, contrahit malitiam sacrilegii; ita non ignorans Deum, dum peccat contra naturam rationalem, peccat etiam contra Deum, cujus pro-

(1) 24 August. 1690.—(2) Thes. damnat.

hibitionis implicite saltem et exercite non obliviscitur. Praeterea transmittendo aliquos ob depravatos mores de Deo non cogitare dum peccant, adhuc cum eorum ignorantia sit vincibilis, eos non excusat a peccato et offensa Dei, quare omni ex parte in praesenti providentia peccatum pure philosophicum apparet impossibile saltem moraliter.

3.º Cum eodem (l. c.), quia non tantum moraliter, sed etiam metaphysice (1) videtur repugnare peccatum pure philosophicum; nam praecise per hoc quod peccatum attingatur explicite ut disconveniens naturae rationali et rectae rationi, attingitur implicite ut illicitum, atque adeo ut prohibitum et nullatenus patrandum: ergo etiam attingitur implicite ut oppositum divinae voluntati illud prohibenti, atque adeo ut contemptivum divinae prohibitionis et ut Dei offensa. Prob. *conseq.* quia quoties peccatum apparet ut prohibitum ita ut nullatenus liceat, apparet ut prohibitum ab ea voluntate quae unice potest illud prohibere; atqui sola Dei lex et voluntas potest peccatum prohibere, ita ut nullatenus liceat, quibuscumque creaturis illud sudentibus, aut praecipientibus: ergo quoties peccatum apparet ut omnino prohibitum, apparet etiam oppositum divinae voluntati illud prohibenti, atque adeo ut contemptivum divinae legis.

177. *Nota.* Alexandrum VIII, nec implicite quidem damnassee auctores aliquos scholasticos, qui speculative et per accidens in casu invincibilis ignorantiae Dei possibilitatem peccati pure philosophici admittunt.

Ratio est, ait Viva, tum quia Alexander VIII, thesiam proscibit tamquam de novo ex ore emersam, unde non proscibit in ea doctrinam olim a doctoribus laudatis primae notae traditam: tum etiam quia thesis confixa intelligi debet de ignorantia Dei vincibili, ita ut sensus sit, peccatum grave philosophicum non esse offensam Dei in illo qui Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat vincibiliter; non vero si per possibile aut impossibile Deum ignoraret invincibiliter; cum certissimum sit ex propositione secunda inter triginta et unam ab eodem Alexandro VIII proscripta, ignorantiam invincibilem juris naturae, atque adeo Dei, excusare a peccato formali.

SCHOLION II.

De inaequalitate peccatorum.

178. *Dico:* Non omnia peccata sunt aequalis gravitatis.

Est contra haereticum Jovinianum, qui teste Augustino (2): «omnia peccata, sicut stoici philosophi, paria esse dicebat.»

Prob. 1.º Christus D. (3) Pilato respondebat. «*Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.*» Idem docebat (4): «*Qui irascitur fra-*

(1) Aliqui insignes auctores negant: Herinx, Pontius, Lugo, etc. Vide Vivam (l. c.)—(2) Advers. habres. c. 82.—(3) Joann. XI, 11.—(4) Matth. V, 22.

tri suo, reus est iudicio: qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio: qui autem dixerit, satana, reus erit gehennae ignis.» «*Quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc saeculo, neque in futuro (1).»*

2.º Ratione. a) Quia, ut infra probandum est, peccatorum alia sunt venialia, alia mortalia. b) Inter mortalia odium Dei, blasphemiam et haeresis majora sunt in ratione malitiae, quam furtum, quia magis dissonant rationi et regulae morum. c) Alia peccata non uni tantum, sed multiplices honestati adversantur, v. gr. adulterium justitiae et castitati, furtum in religioso justitiae et paupertati, etc.

THESIS XXIV.

In gravi peccato formalis offensa Dei non est simpliciter infinita; sed tantum secundum quid.

179. *Nota.* I. In peccato theologico datur ratio malitiae, offensae et demeriti. Malitiae, quatenus deviat a regula morum; offensae, quatenus respicit Deum eum contemnendo et postponendo creaturae; demeriti, quatenus respicit poenam qua dignum est peccatum. Malitiam pure philosophicam peccati, i. e. quae posset reperiri in furto etiamsi Deus per impossibile non existeret aut ignoraretur invincibiliter a peccante, esse finitam, ambigendum non est. Malitiam vero theologiam, quam habet peccatum ex oppositione ad divinam legem, realiter convenire cum offensa, videtur clarum; nam injuria seu offensa Dei nihil est aliud quam oppositio voluntaria cum ejus praecceptis, vi cujus Deus contemnitur et creaturae postponitur: ergo sub hoc respectu, malitia theologica idem est cum offensa Dei tantumque haec erit finita vel infinita quantum fuerit finita vel infinita malitia theologica.

II. Infinitum aliud est simpliciter tale, aliud secundum quid, aut respective tale. Simpliciter tale est quod formaliter vel eminenter continet totam rationem perfectionis, aut imperfectionis, generis aut speciei in qua est infinitum; sic infinitum in ratione entitatis seu per essentialiam, qualis est Deus, est quod formaliter vel eminenter continet omnem perfectionem et valet se solo tantum quantum conjunctum ex omni bonitate et perfectione. Infinitum secundum quid, seu respective, est illud quod licet non contineat formaliter quidquid pertinet ad illam lineam, non potest adaequari per plures et plures additiones illorum, relate ad quae dicitur infinitum. Sic homo dicitur respective et secundum quid infinitum relate ad formicas; quia etsi non valet se solo quantum conjunctum ex ipso et formicis, non potest adaequari per plures et plures additiones for-

(1) Matth. XII, 32.

micarum. Hoc modo peccatum lethale est infinitum respective ad peccata venialia in infinitum multiplicabilia; et juxta communem sententiam infinitum etiam respective ad satisfactions purae creaturae.

III. Cum certum sit puram creaturam non posse condigne pro peccato mortali satisfacere (1), omneque peccatum mortale etiam in suo genere minimum, v. g. consensum instantaneum in pravam cogitationem juste mereri poenam aeternam; aliqui auctores inductive, alii a priori, ut melius illas veritates defenderent, conati sunt demonstrare offensam in peccato gravi Deo illatam, esse simpliciter infinitam. Ita communiter sentiunt thomistae et aliqui ex nostra Societate, contradicentibus communiter scotistis et nostris, qui oppositum tuentur.

180. Prob. I.^a Pars. 1.º Auctoritate D. Thomae categorice asserentis (2): «Dicendum quod a bono infinito avertitur actu finito, et ideo peccatum essentialiter finitum est, licet habeat aliquam» habitudinem ad bonum infinitum.» Confirm. Si peccatum esset infinitum in ratione offensae, omnia peccata essent aequalia formaliter, seu ex Deo contempto. Sed aliqua peccata sunt majora aliis formaliter, et ex Deo contempto, et in ratione contemptus. Ergo. *Min.* est D. Thomae (3): «Contemptus est duplici parte commensurari potest: uno modo ex parte contemnentis, et sic non potest fieri comparatio unius generis peccati ad aliud: alio modo ex parte ejus, qui contemnitur: et sic est talis ordo peccatorum, quod illud, in quo Deus in se ipso contemnitur, est peccatum gravissimum.»

2.º Omnia quae concurrunt tum ex parte intellectus, tum ex parte voluntatis ad constituendum peccatum sunt finita: ergo peccatum est finitum in ratione quacumque, ac proinde offensae. Prob. *antec.* Quia ex parte intellectus concurrunt cognitio et advertentia; ex parte voluntatis, affectus et conatus seu intentio, quae sunt finita. Ergo... Confirm. Eatenus peccatum esset infinitum in ratione offensae, vel a) quatenus Deus esset subjectum morale et forma gravificans offensam activam seu actum finitum peccantis; vel b) quatenus esset subjectum offensae passivae, seu privaret Deum ratione ultimi finis; vel c) quatenus esset postpositio Dei ad creaturam. Sed ex nullo ex his capitibus est simpliciter infinitum. Ergo non est simpliciter infinitum in ratione offensae. *Min.* ult. prob. Non a) quia, quod solum gravificat et dignificat ut cognitum, solum gravificat et dignificat ut objectum. Sed Deus solum gravificat offensam ut cognitum: Ergo... *Min.* prob. Id quo praecise deficient, Deus non gravificaret offensam, est constitutivum gravita-

(1) Vol. II, Disq. VII, Thes. LXXIX.—(2) De mal. Q. 2, art. 9, ad 5.—(3) In 4. D. 9, q. 8, art. 3.

tis, quam Deus tribuit offensae. Sed praecise deficiente cognitione Dei, Deus non gravificaret offensam, et si cognitio proponeret offensam esse levem, Deus non gravificaret: et si exigua cognitione et semiplena advertentia cognosceret gravitatem, leviter gravificaret. Ergo Deus solum ut cognitum gravificat offensam, nullo modo ut subjectum et forma praecise a cognitione. Non b), quatenus apprehenditur ut subjectum offensae passivae; nam si offensa activa esset finita et offensa passiva infinita, Deus offenderetur plusquam homines eum offenderent, quod est inconveniens. Deinde a parte rei idem est offendere aliquem ac aliquem offendi. Sed homines active offendere Deum est quid finitum, ut concedunt auctores hac ratione utentes. Ergo Deum offendi est quid finitum. Non c), postpositio Dei ad creaturas; quia quantitas contemptus non est aequalis in omnibus peccatis quantitate desumpta ex objecto, ut vidimus ex D. Thomae prob. 1.º Ergo non omnia peccata sunt aequalia in ratione formali contemptus et postpositionis Dei ad creaturam.

3.º Si peccatum est simpliciter infinitum in ratione offensae, satisfactio Christi non fuit superabundans. Sed hoc est contra fidem. Ergo... *Maj.* prob. Unum peccatum simpliciter infinitum in ratione offensae, jam meretur omnem poenam possibilem i. e. intensive et extensive infinitam, unde ad condignum satisfactionem postulare meritum simpliciter infinitum seu exhauriret totum meritum unius operis Christi. Ergo cum peccata sint innumerabilia, et ut videtur certo plura operibus satisfactoriis Christi, hujus satisfactio non fuisset superabundans, imo nec aequivalens.

181. II.^a Pars. Prob. breviter cum *Suario* (1): malitia contra Deum ac proinde ejus offensa ex specie sua est summe prava et turpis inter omnes malitias quae esse possunt, etiamsi illae in infinitum multiplicentur. Ergo offensa Dei in peccato est secundum quid infinita. *Antec.* prob. Inter mala majus est malum culpae quam poenae, et inter mala culpae maxime in essentiali gravitate est odium Dei, cujus gravitatem peccatum mortale participat. Ergo inter omnia mala finita, peccatum mortale est primum et omnia alia superat.

182. Obj. 1.º Quot gradibus crescit dignitas personae offensae, tot gradibus crescit offensa. Sed dignitas Dei crescit supra omnes dignitates creatas regum, imperatorum, sanctorum, ipsius Btiae, Mariae Virginis simpliciter infinite. Ergo offensa, quae committitur in Deum est simpliciter infinita.

Resp. Dist. *maj.* Tot gradibus crescit offensa in ordine propor-

(1) De pecc. D. 2, sect. 3, n. 2.

tionis; conc. In ordine aequalitatis; subdist. Offensa inter personas finitas; conc. Offensa personae infinitae; neg. vel iterum subdist. Crescit simpliciter infinite; neg. Secundum quid; conc. Peccatum eo ipso, quod sit offensa divina transcendit omnem ordinem creatum et fit ordinis divini eique ita proportionatur, ut nullo obsequio inferioris ordinis aequalitate justitiae compensari possit. Inde tamen non sequitur, offensam esse simpliciter infinitam, sed solum secundum quid propter rationes in probationibus datas, hic non repetendas.

Obj. 2.º Sicut infinita dignitas obsequentis dignificat infinite obsequia; ita infinita vilitas offendentis gravificat infinite offensam. Sed homo offendens est infinite vilis. Ergo... Prob. *min.* Quod infinite distat ab infinite perfecto, est infinite vile. Sed homo distat infinite a Deo infinite perfecto. Ergo...

Resp. Trans. *maj.* Neg. *min.* Hujus probationis dist. *maj.* Quod infinite distat *per recessum sui* ab infinite perfecto est infinite vile; conc. Per excessum infiniti perfecti; neg. *Min.* etiam dist. Homo distat infinite a Deo per excessum Dei; conc. Per recessum sui; neg. Ratio primi membri est, quia Deus valet tantum quantum ipse Deus et creaturae intermediae usque ad hominem, et consequenter entitative et per excessum Dei tantum distat ab Angelo quantum ab homine; ratio secundi est, quia possibiles sunt creaturae infinite magis et magis recedentes et magis viles; ideoque homo non est infinite vilis, cum non contineat vilitatem omnium creaturarum; siquidem possibile est alia vilior.

Obj. 3.º Punizio respondet gravitati offensae. Atqui ex aeternitate poenarum constat non esse possibilem punitionem finitam nec passionem pure creatam adaequantem meritum peccati mortalis. Ergo poena ei respondens est simpliciter infinita ac proinde etiam offensa. Confirm. Merita Christi ideo sunt infinita, quia sunt ultra omne praemium; et quia non est timendum quod ullo praemio exhaeriantur. Ergo a pari meritum peccati mortalis, etc.

Resp. *Maj.* conc.; *Min.* dist. Non est possibilis punizio finita categorematice et absolute existens adaequans meritum peccati mortalis; conc. Syncategorematice; neg. Confirmationem dist. Merita Christi sunt infinita; quia sunt supra omne praemium gratiae et gloriae possibile, tam categorematice quam syncategorematice; conc. Praeicte syncategorematice possibile; neg. Itaque non est possibilis categorematice punizio et passio existens absolute, adaequans meritum peccati mortalis, quia poena categorematice sumpta, utcumque intensa supponatur, semper est et ab omnibus reputatur ut simpliciter finita et minus gravis poenâ minus intensâ sed aeternâ. Merita autem Christi sunt infinita: vel quia merentur praemium infinitum; vel quia sunt ultra omne praemium gratiae

et gloriae possibile etiam syncategorematice, i. e. exigunt majorem et majorem gloriam sine fine in intensione, et sine fine in duratione. Poena tamen major et major sine fine in intensione, et sine fine in duratione adaequaret vel excederet meritum peccati mortalis.

Obj. 4.º Peccatum mortale est majus malum omni malo possibili: quia ineligibilius est omni malo possibili. Sed quod est majus malum omni malo possibili est infinitum malum. Ergo...

Resp. 1.º Eodem argumento probaretur veniale peccatum esse malitiae infinitae. Resp. 2.º Dist. *Maj.* Est majus malum omni alio malo morali; neg. Malo physico; subdist. Est majus malum qualitative; conc. Quantitative; neg. Ratio est, quia ut aliquid sit infinite malum in linea morali requiritur quod non sit possibile majus in sua linea; jam vero peccata esse posse majora et majora certum est; verum licet quantitative peccatum mortale sit minus malum malo aliquo physico, non tamen qualitative seu ratione offensae Dei, quia talis est conditionis et tam diversum malum, ut sit ineligibilius omni malo physico, quod non est esse majus malum, sed diversum i. e. altioris ordinis, nempe divini, qui nunquam prudenter praetermittitur.

Obj. 5.º Peccatum mortale: a) privat Deum bono infinito, i. e. impedit ipsum esse finem ultimum creaturae rationalis; b) hominem ipsum privat Deo, qui est bonum infinitum simpliciter. Ergo ejus malitia et offensa est simpliciter infinita.

Resp. ad a) Impedit Deum esse finem ultimum extrinsece; conc. Intrinsece, auferendo ab eo aliquam excellentiam vel bonitatem; neg. «*Si peccaveris, quid ei noceris (1)? et si multiplicatae fuerint iniquitates tuae, quid facies contra eum?*» Ad b) Dist. Privat hominem Deo infinito, infinite simpliciter possidendo; neg. Non infinite simpliciter possidendo, sed tantum secundum quid; conc.

Obj. 6.º Peccator affective vult destruere Deum. Sed si creatura destrueret Deum, offensa esset infinita. Ergo modo est infinita, cum opus externum per se actui interno malitiam non addat.

Resp. Neg. generatim *majorem*, nam peccatores ut plurimum non intendunt destruere Deum nisi interpretative. *Min.* dist. Si creatura destrueret Deum offensa passiva esset infinita; conc. quia in re laederet et laesio gravificatur a persona in re. Offensa activa esset infinita; neg. Quia haec limitatur a cognitione, constu et voluntarietate: cum ergo modo solum detur offensa activa, etiam in Christicidio, quod personam divinam non laedit in se neque in natura divina; sed solum destruit unionem finitam, licet impediatur sic

(1) Job, XXV, 6.

merita: hinc est, quod nec Christicidium, nec intentio destruendi Deum esset infinita, nec actus, quo quis peccaret iudicans esse infinite malum, quia etiam limitatur; ut patet si iudicaret actum esse infinite bonum.

Nota. De peccato purae omissionis vide supr., n. 5. De constitutivo malitiae peccati vide. Thes. VII, a n. 62.

ARTICULUS II.

De distinctione peccatorum.

THESIS XXV.

Quaedam peccata sunt mortalia, quaedam levia natura sua.

183. **Nota.** I. Peccatum ex eo dicitur mortale (supr. n. 169, II) quod mortem animae cum damnatione aeterna afferat. Veniale ita appellatur a venia, quia veniam facile meretur. Varie tamen a Patribus usurpatur, aliquando enim vocant veniale *ex effectu*, illud cuius veniam consequimur: aliquando vero *ex causa*, quod aliquo modo venia dignum est, quia ex passione vel ignorantia commissum (1): proprie, ut hic sumimus, illud est quod neque spiritualem mortem affert animae, neque aeterna poena per se punitur.

II. Praeter Jovinianum (n. 178) et Pelagium, quibus omnia peccata erant mortalia, thesīm negarunt alii haeretici, qui discrimen mortalis a veniali a diversitate subjecti petierunt, scilicet quatenus Deus ratione habitae personae, peccata ex se gravia ad mortem non imputabat, Ita Wiclef, qui voluit omnia peccata reproborum esse mortalia, praedestinatorum vero omnia venialia. Lutherus dicit omnia peccata infidelium esse mortalia, renatorum vero omnia esse venialia praeter infidelitatem. Utriusque errorem miscuit Calvinus cum dixit peccata fidelium esse venialia ex Dei misericordia et fideles esse certo praedestinos eo quod donum fidei inamissibile sit. Ab hac haeticorum sententia, non multum quoad substantiam distat alia antiquorum et paucorum catholicorum (2) doctum, peccata omnia de se esse mortalia et solum Dei benignitati tribuendum, si aliqua de facto sunt et reputantur venialia. Thesis ut contraria haeticis est de fide, ut contraria catholicis omnino certa.

184. I Pars. Prob. 1.º Tridentinum ses. 6, can. 23, definit:

(1) S. Ambros. De Paradis. c. 1; S. Augustin. De civit. L. 21, cap. ult.—(2) Gerson Vit. spir. sect. 1; Almainus, Moral. tract. 2, cap. 32.

«Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere; atque ideo cum, qui labitur et peccat numquam vere fuisse justificatum: aut contra posse in tota vita peccata omnia etiam venialia vitare... anathema sit.» Ubi clarissime peccata mortalia a venialibus distinguit.

2.º Ex sacra Scriptura. a) Quaedam peccata in ea dicuntur mors animae, excludere a regno coelesti. Sic Christus D. apud Matthaeum (1) praecipit peccati occasiones reseccare, quia «*bonum vobis est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem, mitti in ignem aeternum.*» Item (2) adolescenti respondit: «*Si vis ad vitam ingredi serva mandata.... Non homicidium facies; non adulterabis, etc.*» Ergo haec praecepta non servare, vita privat seu generat mortem aeternam. Brevius S. Jacobus (3): «*Peccatum vero cum consummatum fuerit general mortem.*» Alia vero peccata inesse ipsis justis et sanctis Dei amicis, quin propter ea justitiam amittant. Ita in Proverbiis (4): «*Septies cadet justus et resurget.*» Eccle. (5): «*Non est homo justus in terra, qui faciat bonum et non peccet.*» S. Joannes (6): «*Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.*» et S. Jacobus (7): «*In multis offendimus omnes.*» Sed haec verba universim et de ipsis Apostolis dicta, non possunt de mortalibus intelligi. Ergo praeter peccata mortem inducentia, dantur quaedam alia, etc. b) Peccata quaedam comparantur rebus levissimis festucis, (8) culicibus (9), stipulis et foeno (10), cum alia peccata ibidem trabibus, camelis, aeri conferantur. Ergo peccatorum, sicut res quibus comparantur, alia sunt levia, alia gravia. 3.º Traditione S. Augustinus (11): «*Crimen est quod damnationem meretur, veniale autem est quod non meretur damnationem.*» S. Hieronymus (dial. 2, advers. Pelag. n. 4) exponens verba Psalmi XXXI «*Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno,*» quaerit: «*Si sanctus est, quomodo orat pro iniquitate? Si iniquitatem habet, qua ratione sanctus appellatur? Juxta illum videlicet modum, qui et in alio loco scribitur: Septies cadet justus vel resurget.*» Etiam sanctos, dum vivunt in hoc mundo vere dicere, dimitte nobis debita nostra i. e. peccata propria, quae non possunt esse mortalia, definit Milevitanum Concilium (12) idemque repetit Tridentinum (13): «*Licet enim in hac mortali vita quantumvis sancti et justi in levia saltem et quotidiana, quae etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non*

(1) XVIII, 8.—(2) Matthaei XIX, 17, 18.—(3) I, 15.—(4) XXIV, 16.—(5) VII, 21.—(6) I^a, I, 8.—(7) III, 2.—(8) Luc. VI, 41.—(9) Matth. XXIII, 24.—(10) I^a Corinth. III, 12.—(11) In Joann. tract. 41.—(12) II, Can. 7.—(13) Sess. 6^a, cap. 11.

»propterea desinunt esse justi. Nam justorum illa vox est et humilis et verax: dimitte nobis debita nostra.»

4.º Ratione. a) Sicut inter homines reperiuntur offensae graves, quae ex se solvunt amicitiam, et offensae leves, quae rationabiliter sufficientes non sunt ad amicitiam solvendam, ita inter homines et Deum non quaelibet peccata etiam minima valent auferre amicitiam Dei: aliter, moraliter perseverare in amore Dei esset impossibile, cum moraliter impossibile sit sine levibus peccatis vitam transigere. b) Quia ex ipsis terminis apprehenditur esse contra infinitam Dei sapientiam, misericordiam et bonitatem hominem summe fragilem divina amicitia privare ac in aeternum damnare propter mendacium jocosum, visum immoderatum, non plenum consensum tentationi vehementi, etc. Ergo dicendum est non omnia peccata privare amicitia Dei, ac proinde non omnia esse mortalia. Vide Angelicum (1).

185. II Pars. Prob. 1.º Peccatum veniale non est tale ratione habita personae peccantis, nec ratione benignitatis Dei aliqua peccata ad mortem non imputantis. Ergo est tale natura sua, cum medium non detur. *Antec.* prob. quoad 1.^{am} partem. a) Adamus, David et Petrus fuerunt fideles justi ac praedestinati, et tamen certum est ipsorum peccatum fuisse mortale: ut patet ex S. Augustino (2) de Petro sic loquente: «mortuus est negando et revixit plorando.» b) Quid sit veniale peccatum, quidve mortale per se patet, et colligitur ex Tridentino (3) ubi asserit in confessione necessario esse declaranda omnia et singula peccata mortalia, non autem venialia. Quis autem sit reprobis, vel quis praedestinatus non constat nobis juxta ipsum Tridentinum sess. 6, cap. 5. c) Quia hic error alium supponit, scilicet reprobis nullum peccatum vere remitti, praedestinitis autem nullum peccatum unquam imputari, contra veritatem et necessitatem sacramentorum Baptismi et Poenitentiae. d) Sancti censent peccata christianorum caeteris paribus esse graviora, propter majorem scientiam et accepta beneficia, ut colligitur ex epistola ad Hebraeos cap. VI et X. Ergo mendacium leve, vel verbum otiosum non minus est peccatum in infideli quam in renato. Probatur jam quoad 2.^{am} part. *Antec.* a) Ex Tridentino (4): «Si quis in quolibet bono opere »justum saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilis »est, mortaliter, atque ideo poenas aeternas mereri; tantumque ob id »non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem, »anathema sit.» b) Peccatum solum esse veniale quia Deus non im-

(1) 1, 2, Q. 87, art. 5. — (2) Tract. 26 in Jo an. — (3) Sess. 14, cap. 5, can. 7. — (4) Sess. 6, can. 25.

putat, est: a) contra justitiam Dei et ea Scripturae testimonia, quae peccantibus graviter aeternas minantur poenas; b) contra bonitatem Dei et Scripturae loca, quibus dicitur Deus odisse impium et impietatem ejus; c) contra justorum innocentiam quam Scriptura saepe praedicat et commendat. d) Peccata aliqua solum ex benignitate Dei esse venialia, dupliciter fieri potest: primo, quia revera habent turpitudinem mortalibus propriam, quam Deus tamen in illis dissimulat; et in hoc sensu sententia est haeretica a Tridentino damnata: secundo, si considerantur haec peccata ut ex se apta ad talem turpitudinem, quia posset Deus si vellet, obligare hominem, ut sub reatu culpae mortalis vitaret ea peccata, quae nunc sunt venialia: illam tamen turpitudinem in his jam non inveniri. Sed hic sensus falsus est, non tamen haereticus, nam ex natura rei praecepta Dei non magis hominem obligant, quam ipsis rebus et actionibus sit consentaneum. Adde, concessa hac secunda hypothesis adhuc peccata quaedam futura natura sua venialia; praeceptis enim positivis non fiunt ea, quae sunt mortalia venialia; sed e contra, quae ex se non nisi venialia sunt, mortalia evadunt.

2.º Pius V et Gregorius XIII damnarunt hanc Baii propositionem 20.^{am} «Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed »omne peccatum meretur poenam aeternam.» cujus vera contradictoria est: aliquid est peccatum ex natura sua veniale, nec omne peccatum meretur poenam aeternam.

3.º Ex argumentis primae partis; b) prob. 2, et ex prob. 4 n. 184.

186. Obj. 1.º Sacra Scriptura: a) pluribus in locis peccatum indefinite sumptum mortem animae causare testatur, v. g. Ezechiel (1): «Anima, quae peccaverit, ipsa morietur.» Paulus (2): «Stipendia peccati mors.» b) Apud Matthaeum (3), affert sententiam Christi: «Qui solerit unum de mandatis istis minimis... minimus [i. e. nullus] vocabitur in regno caelorum.» Et apud Joannem (4), hanc aliam dictam Petro nolenti de venialibus, lotione pedum significatis, munda: «Si non laveris te, non habebis partem mecum.» c) Praecipit (5) Deum diligere ex toto corde. Sed dilectioni ex toto corde repugnat omne peccatum. Ergo.

Resp. Ad a) Dist. Peccatum indefinite sumptum mortem animae causare testatur materialiter, conc. Formaliter, neg. Nam, in omnibus locis, quae ab haereticis objiuntur agitur de peccatis mortalibus ut legenti contextum apparebit. Praeterea peccatum solitarie positum in textu, nisi adjuncta aliud suadeant debet sumi pro principali membro seu peccato mortali, quod unice hominem a Deo avertit.

(1) XVIII, 4. — (2) Rom. VI, 23. — (3) V, 19. — (4) XIII, 8. — (5) Matthaei. XXII, 36.

Ad b) Explico: de mandatis minimis erronea pharisaeorum opinione, sed re gravibus, conc. Vere minimis seu venialibus, neg. Hanc reputo meliorem inter alias solutiones, quas videas apud interpretes. Similiter S. Petrus arcebat a regno coelorum propter sola venialia, neg.; propter gravem inobedientiam, conc.

Ad c) Dist. *min.* Dilectioni ex toto corde repugnat omne peccatum graviter vel leviter, conc. Semper graviter sub comminatione odii Dei, neg. Distinctio constat ex probationibus thesaur.

Obj. 2.º SS. Patres peccatis, quae venialia habemus tribuunt; a) gravitatem seclusa misericordia Dei. S. Augustinus (1): «Vae etiam laudabili vitae hominum, si remota misericordia excutias eam.» Et alibi (2) «ista levia, quae dicimus noli contemnere... levia multa faciunt unum grande. Multae guttae implent flumen: multa grana faciunt massam.» b) Esse «stimulum mortis» sic S. Basilius Regul. comp. interrog. 4. c) Paritatem cum mortali, ita S. Joann. Chrysostomus (3) populum docebat, non esse levius peccatum parum aliquid de pretio subducere, quam subripere magnam pecuniam quantitatem.

Resp. ad a) Tribuunt gravitatem aequalem mortali; neg. Inaequalem et respective gravem, quatenus peccata venialia Deum offendunt, gravissimas purgatorii poenas merentur et nisi emendantur disponunt ad mortale: conc. S. Augustinus in primo loco affert rationem, qua movebatur, ut pro defuncta matre sua oraret.

Ab b) Dubitatur an opus allegatum sit S. Basili vel potius Eustathii sebasteni in concil. Gangrensi damnati, sed permitto opus esse S. Basili et explico ut antea, omne peccatum est stimulum mortis proxime vel remote, conc. semper proxime, neg.

Ad c) S. Joannes Chrysostom. loquitur de eo, qui animo furandi magnam quantitatem levem subripit, quia majorem non potest.

187. Obj. 3.º Peccatum respiciens creaturam tamquam finem ultimum est grave. Sed peccatum veniale, cum sit irreferibile ad Deum, respicit creaturam ut finem ultimum. Ergo.

Resp. Dist. *maj.* Respiciens tamquam finem ultimum operantis; conc. Operationis, neg. Et contradistincta *minore* neg. *conseq.* Finis ultimus operantis est ille, qui praefertur omnibus aliis rebus; respicitur tamquam ultima quies et maximum bonum consequibile, pro quo consequendo parata est voluntas quaevis alia conte-

(1) Confess. l. 9, c. 3, n. 34.—(2) Tract. in Joan. epist. 1, n. 6.—(3) Homil. 60 (a. 59) in Joann. n. 6.

mnere et despiciere, etiam ipsum Deum, si ponatur in creatura: hac ratione creatura est quodammodo finis ultimus operantis in admissione gravis peccati. Finis ultimus operationis est ille, in quem ultimo terminatur operatio, sistendo in illo; non tamen illum appetiando voluntate disposita ad omnia relinquenda et contemnenda pro eo consequendo; et ita tendit veniale in creaturam, non plus ipsam quam Deum appetiando, nam illud peccatum veniale nonnet transgressor, si sciret, illius admissione Dei amicitiam dissolvi.

Obj. 4.º Peccatum, etiam quod dicimus veniale, est magis ineligibile quam quaevis mala v. g. ipsae inferni poenae. Sed poenae inferni tantum sunt malum, quod solum peccato mortali aequatur. Ergo quodvis peccatum est mortale.

Resp. Argumentum probat et actum misericordiae levem plus valere, quam omnia bona physica etiam gloriae, quia est magis eligibilis: ideo concessa *maj.* dist. *minor.* Poenae inferni solum possunt aequari peccato mortali quantitative, conc. qualitative, neg. Solum peccatum mortale potest per se mereri poenas aeternas, et hoc ipso solum peccatum mortale est quantitative aequale poenis inferni; at vero quodvis malum morale ratione sui est talis conditionis et ordinis superioris, ut sit ineligibilis quovis malo poenae, et hoc ipso quamcumque poenam qualitative superat, licet non quantitative.

Obj. 5.º Omni bono operi ex gratia profecto, quamvis minimo, respondet praemium aeternum. Ergo similiter cuilibet operi malo poena aeterna respondebit.

Resp. Neg. paritatem, nam quodcumque opus hominis justi gratia factum est opus excellens participatione divinae naturae elevatum; non e contra quaelibet offensa tantae est malitiae, ut sit in illa sufficiens motivum damnationis aeternae, praesertim si fiat ab homine amico Dei.

Obj. 6.º Velle sibi malum physicum grave, est peccatum mortale. Sed per peccatum, quod dicitur leve, homo vult sibi malum physicum grave, nempe poenas purgatorii longe majores morte et quavis gravi infirmitate. Ergo.

Resp. Dist. *maj.* Velle sibi malum grave directe, conc. Indirecte ratione demeriti et poenae, subdist. Si non constet illud malum grave esse poenam demeriti levis, conc. Si constet, ut certum est ex fide, illud malum grave esse poenam demeriti levis, neg. *min.* similiter disting. et nego *conseq.* Ratio est, quia voluntati quae per modum demeriti, quod ex fide constat esse leve, vult malum grave, non est perfecte voluntarium illud malum grave; quia solum est voluntarium in causa, quam ut aliunde constat, solum tenetur vitare sub levi et consequenter malum grave non est perfecte voluntarium, sed imperfecte, et solum ratione, quia imputabilis est causa i. e. sub levi.

THESIS XXVI.

Differentia mortalis a veniali in eo constituenda videtur, quod illo, homo contemnat ultimum suum finem seu praeferat creaturam Deo; hoc vero non ita, sed medium praeceptum, quamvis non necessarium ad consequentem ultimi finis, contemnat.

188. *Nota.* Aliquicum Scoto dicunt mortale a veniale differre in eo quod mortale sit contra legem, et veniale contra consilium. Alii cum S. Bonaventura dicunt mortale esse contra legem, veniale praeter legem. Alii cum eodem S. Bonaventura, mortale esse offensam Dei, non veniale. Alii cum Adriano, mortale esse contra praeceptum graviter obligans, veniale contra praeceptum leviter obligans. Recte quatenus de essentia peccati est esse contra legem; sed hic potius quaerimus cur lex aliquando sub gravi, aliquando sub levi praecipiat. Alii tandem cum Cajetano mortale esse contra Deum ut finem, veniale contra media. Haec sententia videtur congruere cum opinione D. Thomae (1), Suarezii (2), Vazquesii aliorumque licet non iisdem verbis expressa. Dixi veniale consistere in omissione *medii praecepti non necessarii*, ut excluderem consilii praeritionem, quae per se nec leviter maculat. Nec *medium* sumitur in eo rigore, ut solum significet actus circa creaturas, sed quoslibet actus morales, sive circa Deum sive circa creaturas, quibus homo suum finem consequi vel ab eo averti potest.

189. Prob. 1.º Ex Evangelio. Evolvens Christus malitiam mortalis peccati dixit (3): *«qui diligit patrem et matrem plusquam me, non est me dignus.»* Item Jeremias (4): *«Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquae vivae, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quae continere non valent aquas.»*

2.º S. Augustinus (5): *«Voluntas adhaerens incommutabili bono, impetrat magna hominis bona: voluntas aversa ab incommutabili bono et conversa ad proprium aut exterius, aut inferius, peccat... et ita homo superbus, et curiosus et lascivus effectus, excipitur ab alia vita, quae in comparatione superioris vitae mors est.»*

Unde 3.º Differentia mortalis a veniali sita est in eo, quo in malitia differunt. Sed differunt in malitia quatenus mortale est recessus a Deo summo bono, qui est ultimus finis; et veniale est retar-

(1) Q. De malo art. 95, 1, 2, Q. 87, a. 3, etc.—(2) De pecc. D. 2, sect. 1, n. 3.

(3) Matthae X, 37.—(4) II, 13.—(5) De lib. arbit. l. 2, c. 19, n. 53.

datio ab eodem fine, scilicet omitendo medium praeceptum non necessarium ad eundem finem absolute consequendum. Ergo mortale, etc. *Min.* prob. Differunt in malitia mortale et veniale prout differunt in difformitate a regula honestatis. Atqui recessus a Deo summo bono, qui est ultimus finis, et retardatio ab eodem fine, sunt diversae difformitates a regula honestatis. Ergo mortale et veniale differunt in malitia, etc. Confr. Cum summum bonum sit finis hominis triplici modo se habere ad illud potest: tendendo plus vel minus perfecte: recedendo: retardando. Atqui primo modo agit perfecte vel minus perfecte, ideoque non peccat: secundo et tertio peccat, at longe plus recedendo quam retardando. Ergo in eo differt mortale a veniali, quod tollit ordinem ad ultimum finem.

190. Obj. 1.º Saepe accidit aliquos mortaliter peccare ex ignorantia, imo putando obsequium se praestare Deo. Sed qui ita peccant non praerferunt creaturam Deo. Ergo non omne peccatum, etc. Resp. Dist. *min.* Non praerferunt creaturam Deo, putative et miseranda deceptione: conc. Realiter, neg. Ipso opere ex ignorantia culpabili facto, Deum contemnunt.

Obj. 2.º Non raro aliquis ita peccat voluptate, ut propter eam non amitteret divitias, honorem, vitam, ipsam Dei fidem. Ergo cedendo voluptati non necessario hanc Deo ultimo fini praerfert.

Resp. Dist. *Conseq.* Non necessario praerfert secundum quandam dispositionem animi, cui peccando contradicit. conc. Actu peccati, subdist. Non praerfert semper expresse et formaliter. Conc. Implicitate et interpretative, propter impossibilitatem cum amicitia Dei, neg. Ita Suarius (1): «ratio est, quia voluntarie complectitur, id quod Dei amicitiae repugnat: item, quia medium deserit ad reum ultimum finem consequendum necessarium, unde quod in se est perpetuo se illa felicitate privat.»

Obj. 3.º Qui peccat spe veniae, quam si non haberet, non auderet peccare, re vera non vult semper Deo carere. Ergo adhuc vult Deum tanquam suum ultimum finem.

Respondendum est cum Suario (l. c.) ut superiori difficultati: «nam illud de spe veniae nihil refert, non enim tollit pravam voluntatem, seu auget potius, et ille nihilominus, quod in se est, omnino deserit ultimum finem, quem per se iterum non potest obtinere.»

(1) De peccat. Disput. 2, Sect. 1, n. 6.—(2) Ibid. n. 6.

SCHOLION I.

An veniale peccatum sit offensa Dei.

191. Variæ respondent auctores, qui potius in modo loquendi quam re dissentiunt.

Dico: Peccatum veniale est aliqua Dei offensa; non tamen simpliciter sed secundum quid.

I Pars. Prob. 1.º Aliqua est offensa Dei non ordinari ad ultimum finem. Sed peccatum veniale est quaedam deordinatio hominis respectu ultimi finis, alias nullum esset peccatum. Ergo...

2.º Deus omne peccatum, etiam veniale odio habet, quia aliquo modo pugnat cum ejus bonitate infinita. Sed facere quod Deo displicet aliquo modo eum offendit. Ergo...

II Pars. Prob. cum Suario (1) «Et imprimis si [peccatum veniale] sit actus indeliberatus, id constat, quia offensio, vel injuria proprie non fit sine actu humano: at vero illa non est simpliciter actus humanus. Deinde si veniale sit quod ad Deum non pertinet, non est alia ratione offensa Dei, quia peccatum mortale non est, neque ex hac offensione contrahit propriam speciem malitiae, et ideo quasi materialiter potius quam formaliter est Dei offensio. Tandem si malitia ipsa peccati venialis versetur proxime circa Deum, et non versetur circa illum formaliter, ut ultimus finis est, adeo est levis, ut nihil fere censetur ad Dei honorem pertinere secundum moralem existimationem.»

SCHOLION II.

De regula dignoscendi mortale et veniale.

192. **Dico:** Regula mensurans qua dignoscitur mortale et veniale est Deus ut summum bonum et finis ultimus: regula dirigens suprema divina voluntas: regula proxima ratio.

I.^o Pars. Prob. 1.º Voluntati divinae prohibenti mortale sub poena aeterna, et veniale sub temporalis, praeclucet ratio divina dictans quid sit mortale, quid veniale dignum tali poena. Atqui non posset ratio divina ita praeclucere, si ipsa voluntas esset regula prima mensurans. Ergo Deus ut summum bonum et ultimus finis est regula mensurans, qua, etc.

2.º Si per Deum ut summum bonum, praecisa voluntate, non posset dignosci mortale et veniale, ideo esset, quia nullum peccatum praecisa voluntate avertit a Deo ut summo bono et ultimo fine, sed hoc est falsum. Ergo. *Min.* prob. Cultus idoli, contemptus Dei, per se avertunt a Deo ut summo bono et ultimo fine. Ergo.

II.º Pars. Ea, quae necessaria sunt ad rationem summi boni et ultimi finis, necessario vult Deus: ergo quoad illa, est regula diri-

(1) De pecc. Disp. 2, Sect. 5, n. 15.

gens divina voluntas. Ea vero quae ex se non sunt necessaria sed hypotheticae, ut talis cultus, talia sacramenta, etiam vult Deus, a quo determinantur. Ergo quoad illa, est etiam regula divina voluntas. Idem dic de his, quae vel necessario, vel hypotheticae tantum retardant ab ultimo fine, eo quod ex se non sufficiunt ad dissolvendam amicitiam et amorem Dei.

III. Pars. 1.º Omnes doctores ex ratione semper definire solent an aliquis actus sit mortalis.

2.º Sane homo ratione duci debet: ergo ex ratione elucere debet quid sit mortale, quid veniale.

SCHOLION III.

De distinctione specifica peccatorum.

193. «Valde difficile est, ait La Croix (1), invenire unam regulam, quae sit adaequata, i. e. quae conveniat omni et soli distinctioni specifica...» Inter octo sententias, quas hic auctor enumerat, duae non sunt praetermittendae; una S. Thomae (2) quae colligit diversitatem specificam ex objecto, fine, circumstantiis et modo tendendi. Altera Scoti et aliorum ex diversitate legum seu praecceptorum sub diversa ratione formali obligantium (3). Quamvis haec ultima regula pro praxi sit valde utilis, eo quod peccata juxta praecipita, vulgo notiora, discernat; atamen speculative inspecta non placet pro theologo, qui in ipsis praecipitis, sine quibus certo peccatum non esset, formalitatem eorum diversitatis specificae investigare tenetur. Ipsi ejus auctores addunt, sub diversa ratione formali obligantium. Quaero undenam haec diversa ratio formalis desumitur, an ex ipsis praecipitis? Deveniendum igitur est ad sententiam D. Thomae supra de actibus humanis expositam, eam applicando actibus humanis moraliter malis seu peccatis, quatenus objectum, circumstantiae, finis extrinsecus vel modus tendendi actus pravi sint notabiliter diversi in genere moris.

Ita La-Croix [l. c.] qui addit a modo tendendi «quia multi docent duo peccata v. g. duo desideria circa idem objectum turpe, eodem modo et cum hisdem circumstantiis repraesentatum dari posse, quorum unum sit mortale, alterum veniale, praecise ratione consensus pleni aut semipleni ex parte modi diversi tendendi, (qui est quaedam circumstantia actus) quem habet voluntas, quamvis ex parte intellectus sit eadem prorsus advertentia ad malitiam: quam sententiam pro nunc admitto, in hac autem assignari non potest ullum specificativum diversum ex parte objecti: ergo peti debet ex modo, quo se applicat voluntas, vel tendit in objectum.»

De distinctione numerica peccatorum, vide Vol. III. disq. V. nn. 186 et seq.

(1) L. 5, de Pecc. n. 121.—(2) I, 2, Q. 72, art. 1, Vid. sup. cap. I, art. IV.—(3) Vide Platelli De pecc. n. 183.

194. **Quaeres** ultimo, an peccatum mortale et veniale conveniant inter se univoce, vel tantum analogice?

Breviter et recte respondet P. Struggl (1): a) Peccatum mortale et veniale in ratione transgressionis legis aut conversionis ad objectum convenire univoce. Patet in furto gravi seu magnae quantitatis pecuniae, quod est mortale, et in furto exiguae quantitatis, quod est veniale; nam utrumque peccatum grave et leve est transgressio legis, unius gravior, alterius leviter obligantis; utrumque est conversio ad objectum unum grave, alterum leve moraliter specie diversa. Nec obstat plures SS. Patres dicere peccatum veniale non esse contra legem, sed praeter legem, nam loquuntur non absolute, sed respective ad legem charitatis seu amicitiae Dei, quae venialibus non dissolvitur.

b) In ratione vero aversionis ab ultimo fine non conveniunt univoce, sed solum analogice. Ratio est, quia peccatum mortale in linea morali est formaliter aversio a fine ultimo; veniale vero solum dispositive, juxta illud (2). *Qui spernit modicum, paulatim decidet.*

Haec, si prae oculis habes, facile conciliablis sententias in specie contrarias D. Thomae 1, 2, Q. 72, art. 5 ad 1, et 1, 2, Q. 88, art. 6, ad 1.

ARTICULUS III.

De peccato habituali.

THESIS XXVII.

De fide constat transeunte actu peccati, perseverare peccatum aliquo modo, seu dari peccatum habituale, vi cuius auctor illius vere est peccator, quousque a Deo peccatum remittatur.

195. **Nota.** Peccatum habituale dicitur etiam macula quatenus eum, qui peccavit nota indignitatis et cuiusdam vilitatis inurit, ad eum modum, quo carnifices v. g. viles habentur, non tamen distinguitur a peccato habituali nisi «secundum rationem vel potius secundum etymologiam... peccatum enim dicitur, ut avertit hominem ab ultimo fine, macula vero quatenus reddit ipsum hominem turpem: et propterea macula ut sic non fit a Deo, quia ad malum culpae spectat, et idem prorsus est de aversione habituali (3).»

Prob. 1.º Ex Tridentino sess. 6.^a cap. 6 et 7, ubi qui peccaverunt, quousque peccata illis remittantur, exhibentur tamquam «peccatores se esse intelligentes.» tamquam qui «ex injusto fit justus, ex inimico amicus;» qui «in impij justificatione... veram...

(1) P. 1, tract. 5, D. 2. De pecc. mort. et venial. art. 1, n. 10.—(2) Eccii. XIX, 1.—(3) Suarez. De pecc. D. 8, sect. unica, n. 13.

»justitiam accipientes, eam seu primam stolam pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi et nobis perdidit, per Christum Jesum illis donatam candidam et immaculatam jubentur statim renati »conservare.»

2.º Pluribus Sacrae Scripturae locis. S. Matthaeus (1): *Multi publicani et peccatores discumbebant cum Jesu.* S. Lucas (2): *Eri a me Domine, quia homo peccator sum.* *Mulier, quae erat in civitate peccatrix* (3). Etiam maculati dicuntur peccatores, sic Jeremias (4): *Maculata est iniquitate tua coram me.* Christus D. (5): *Quod procedit ex corde hoc coinguit hominem.* Hinc fit ut illi, quibus remittitur peccatum dicantur esse abluti et mundati. Act. (6): *Ablue peccata tua.* 1.^a Corinth. (7): *Abluti estis sanctificati estis.*

3.º Ex Patribus sufficit Augustinus (8): «Manent ergo [peccata] nisi remittantur: sed quomodo manent, si praeterita sunt, nisi quia praeterierunt actu, manent reatu?» Antea ibidem dixerat: «Si quis fecerit adulterium, etsi deinceps numquam faciat, reus est adulterii, donec reatus ipsius, indulgentia remittatur.»

4.º S. Thomas (9) ratione elucidat: «Macula proprie dicitur in corporalibus, quando aliquod corpus nitidum perdit suum nitorem ex contactu alterius corporis, sicut vestis et aurum, et argentum aut aliud hujusmodi. In rebus autem spiritualibus ad similitudinem hujus oportet maculam dici. Habet autem anima hominis duplicem nitorem, unum quidem ex refulgentia luminis naturalis rationis, per quam dirigitur in suis actibus; alium vero ex refulgentia divini luminis, scilicet sapientiae et gratiae, per quam etiam homo perficitur ad bene et decenter agendum. Est autem quasi quidam animae tactus, quando inhaeret aliquibus rebus per amorem. Cum autem peccat, adhaeret aliquibus rebus contra lumen rationis et divinae legis.» Igitur importat macula, ait artic. sequenti, «quemdam defectum nitorem propter recessum a lumine rationis et divinae legis. Et ideo quando homo manet extra hujusmodi lumen, manet in eo macula peccati: sed postquam redit ad lumen rationis et ad lumen divinum, quod fit per gratiam, tunc macula cessat.»

THESIS XXVIII.

Peccatum habituale non consistit: a) in peccato praeterito non retractato: b) neque in rea-

(1) IX, 10.—(2) V. 8.—(3) Ibid. VII, 37.—(4) II, 22.—(5) Matthaei XV, 11.—(6) XXII, 16.—(7) VI, 11.—(8) L. 1, De nupt. et concup. c. 26.—(9) 1, 2, Q. 86, aa. 1, 2.

tu poenae: c) neque in habitu vitioso seu qualitate aliqua morbida.

196. **Nota. I.** Peccatum habituale est aliquid distinctum ab actuali; et intrinsece ab eo pendens. Primum patet: quia actuale est quid praeteritum; habituale est quid actuale et permanens: ergo distinguuntur. Secundum patet, quia impossibile est rem permanere, nisi antea fuerit; sed habituale peccatum est permanentia actualis: ergo impossibile est habituale peccatum nisi actuale fuerit: igitur habituale est intrinsece pendens ab actuali praeterito.

II. Peccatum habituale actualiter praesens et pendens a praesentia peccati actualis, vel est aliquid positivum, vel aliquid privativum; aliquid intrinsece inhaerens peccatori, vel extrinsece tantum. Inde plures auctorum sententiae; hae thesi eas, quae nobis falsae vel improbabilis videntur rejiciemus: in altera quid probabilius dicatur, statuemus.

197. I.^a Pars est contra aliquos, quos refert Haunoldus (1), et rejicitur, nam de potentia absoluta potest sola gratuita Dei condonatione, peccatum tolli: e contra data peccati retractatione potest peccatum permanere, si Deus non condonet. Ergo cum peccatum habituale possit destri sine habita retractatione, et esse cum retractatione nequit per hanc essentialiter constitui.

198. II.^a Pars est contra Durandum et Cajetanum respondentem in dignitate ad poenam aeternam, contra Scotum et nominales constituentes in actibus divinis determinantibus hominem ad poenam aeternam propter peccatum praecedens: refelluntur.

1.º A Tridentino (2) distinguente reatum poenae a reatu culpae: «Si quis... poenitentia ita culpam remitti et reatum aeternae poenae deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus poenae temporalis... anathema sit.»

2.º Sequeretur culpam venialem esse dignitatem ad poenam temporalem, quod falsum est: et culpam mortalem remissam transire in venialem, cum maneat aliquis reatus.

3.º Peculiariter adversus Scotum: a) Actus divini honestissimi ac sanctissimi sunt, unde non intelligitur, quomodo ex illis denominetur et sit homo peccator. b) Videtur convenire cum propositione 56.^a Baji damnata a S. Pio V et Gregorio XIII: «In peccato duo sunt actus et reatus: transeunte autem actu nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad poenam.»

199. III.^a Pars est contra aliquos, qui ut Gregorius Ariminensis (3), seu in habitu vitioso, seu in qualitate aliqua morbida relictis ab actu peccati reponebant. Communiter deseruntur, quia:

(1) Tract. 2, n. 501.—(2) Sess. 6, can. 50.—(3) 2, Dist. 30, Q. 2.

1.º Etiam si actus peccati non relinqueret ullum habitum vitiosum, adhuc homo maneret peccator, et moraliter maculatus usque ad remissionem peccati.

2.º Saepe remanentibus habitibus vitiosis solvitur peccatum habituale per sacramentum poenitentiae, aut contritionem perfectam; et contra remanente peccato habituali tollitur habitus vitiosus, v. g. intemperantiae per contrarios actus temperantiae. Ergo habitus vitiosus impertinenter se habet ad constituendum peccatum habituale.

3.º Pro qualitate morbida distincta ab habitibus vitiosis adde ulterius, talem qualitatem nec intelligi nec explicari posse quid sit, quae ejus natura, quomodo producatur praesertim in peccato omissionis.

THESIS XXIX.

In praesenti Providentia peccatum habituale in actuali praeterito et privatione gratiae probabilius constituendum est.

200. **Nota.** Praeter sententias rejectas aliae tres sunt a pluribus auctoribus propugnatae. Prima in sola privatione gratiae constituit, sed communiter non admittitur, quia malitia peccatorum habitualium non est eadem in omnibus, at privatio eadem semper est, imo et graviori peccato minor privatio gratiae, et minori peccato major privatio gratiae respondere potest si peccans gravius, minus est sanctus alio, qui peccat minus graviter. Secunda est Lugonis (1), Ripaldae (2), et plurium recentiorum, qui volunt esse jus Dei se indignandi in peccatorem, i. e. quod peccatum sit commissum et non condonatum. Tertia est Suarii (3), Bellarmini, Toleti, Valentiae, Vazquesii aliorumque graviorum auctorum, ut videtur post D. Thomam, quem communiter sequuntur thomistae, et reponit ut nos in praeterito actuali cum privatione gratiae. Si solum philosophice agendum esset, secunda sententia palmam obtineret; at si simul philosophice et theologice prout Deus in praesenti providentia, ut signanter dicimus, gratiam constituit unicam condonationis et justificationis formam, tertia ut conformior conciliis probabilior videtur.

201. Prob. I.^o Peccatum habituale est moralis perseverantia peccati actualis. Atqui perseverat moraliter per hoc quod ut actuale praeteritum manet cum privatione gratiae. Ergo... *Min.* prob.

(1) De poenit. D. 7, sect. 5.—(2) De ente supern. D. ultim. sect. 23.—(3) De pecc. D. 8, sect. unic.

Unumquodque formaliter perseverat, per id per cuius contradictorium formaliter et immediate auferitur et desinit esse. Atqui in praesenti providentia perseverantia moralis peccati praeteriti, formaliter et immediate auferitur et desinit esse per hoc, quod cum fuerit praeteritum infundatur gratia. Ergo peccatum etc. *Min.* prob. Idem est perseverantia moralis peccati actualis praeteriti, ac perseverantia moralis actualis aversionis a Deo praeteritae. Atqui in praesenti providentia per gratiam sanctificantem formaliter et immediate auferitur moralis perseverantia aversionis a Deo praeteritae, ratione praeteriti peccati, ergo. *Min.* prob. Nam in praesenti providentia unica formalis ordinatio et conversio ad Deum ut finem supernaturalem et consequenter naturalem etiam, est gratia sanctificans. Ita expresse Tridentinum (1): «Justificatio... non est »sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio... Hujus justificatio- nis... demum unica formalis causa est iustitia Dei: non qua ipse »justus est, sed qua nos justos facit; qua videlicet ab eo donati re- »novamur spiritu mentis nostrae et non modo reputamur, sed vere »justi nominamur et sumus iustitiam in nobis recipientes.»

2.º Auctoritate D. Thomae (2): «Dicendum quod macula »non est aliquid positive in anima, nec significat privationem solam »sed significat privationem quamdam nitoris animae in ordine ad »suam causam, quae est peccatum; et ideo diversa peccata diversas »maculas inducunt; et est simile de umbra, quae est privatio lu- »minis ex objecto alicujus corporis, et secundum diversitatem cor- »porum objectorum diversificantur umbrae.» Jam vero nitorem reddi, umbras expelli formaliter gratia sicut luce tenebras ita dicit art, sequenti: «Macula... importat quemdam defectum nitoris pro- »pter recessum a lumine rationis (ratione peccati praeteriti) vel divi- »nae legis. Et ideo quamdiu homo manet extra hujusmodi lumen, »manet in eo macula peccati; sed postquam redit ad lumen rationis, »et ad lumen divinum, quod fit per gratiam, tunc macula cessat.»

202. Obj. 1.º Plura peccata habitualia dantur, et pejorem faciunt peccatorem quam unum peccatum tantum. Sed privatio gratiae una est nec suscipit magis et minus. Ergo non consistit in priva- tione.

Resp. Dist. *maj.* Pejorem faciunt praecise formalitate privationis gratiae, neg. Formalitate respectiva ad actus peccati praeteritos, quorum titulo et malitia inducta est vel de novo induceretur privatio gratiae, conc. Hae duae formalitates unam componentes, respectus, scilicet ad actum praeteritum et privatio gratiae dupliciter, ait Becanus (3), differunt. «Primo quia, prior habet locum

(1) Sess. 6, c. 7.—(2) 1, 2, Q. 86, art. 1, ad 3.—(3) De pecc. c. 7, q. 1, n. 6.

»etiam in statu purae naturae: posterior non item. Secundo, prior »oritur ex quovis peccato sive mortali, sive veniali; posterior ex »solo mortali. Tertio, prior est propria in unoquoque peccato: et »sicut singula peccata actualia sunt inter se distincta, ita singulae »maculae ex illis relictae inter se distinguuntur.»

Obj. 2.º Privatio gratiae habet Deum auctorem et est peccati poena. Atqui hoc repugnat peccato. Ergo.

Resp. Dist. *maj.* Ut provenit ab homine peccante, neg. Ut provenit a Deo, conc. Sicut gratia, quae est formalis ordinatio ad finem supernaturalem, est a Deo gratiose data, et ab homine obligatione retinenda, ita ejusdem privatio quatenus ab homine, est complementum peccati habitualis; et quatenus a Deo, peccati poena (1).

Obj. 3.º In statu purae naturae mansisset peccatum habituale sed non fuisset privatio gratiae. Ergo non est de conceptu peccati habitualis privatio gratiae.

Resp. Dist. *conseq.* Pro quolibet statu, conc. Pro praesenti statu, neg. Ideo pluries dixi, in praesenti providentia, peccatum habituale pro quovis statu consistit in privatione formae disponentis perfecte ad ultimum finem, juxta perfectionem convenientem unicuique statui, statui autem praesenti elevationis supernaturalis unica forma conveniens est gratia sanctificans.

SCHOLION.

De peccato veniali habituali.

203. Dico. Datur peccatum veniale habituale, quod in morali perseverantia praeteriti actualis non condonati reponendum est.

I.ª Pars deducitur ex Scriptura. Eccli. (2): *Beatus dives, qui inventus est sine macula.* In Psalm. (3): *Qui ingreditur sine macula et operatur iustitiam.* Quae sententiae omnesque aliae, in quibus dicitur hominem non esse sine peccato et sordibus (supr. n. 184, 2.º), videntur verificari ratione hujus maculae levis peccati venialis, quod sine actuali peccato et mortali esse potest. Maculam peccati venialis, respective ad maculam mortalis, esse secundum quid, tradit D. Thomas 1, 2, Q. 89, art. 1.

II.ª Pars. Prob. Quia veniale non expellit ut mortale gratiam, nec eam minuit; restat igitur, ut in sola ejus non condonatione moraliter perseveret. Confirmatur ex Suario (4): 1.º Quia qui

(1) Vid. Disq. II, n. 135, obj. 1.º—(2) XXXI, 8.—(3) XIV, 2.—(4) Dis. 8, de pecc. sect. unica n. 18.

venialiter peccat quamdiu voluntate sua non satisfacit Deo, censetur moraliter perseverare in illa voluntate, atque adeo indignus divina quadam familiaritate et singularissimis auxiliis: propter quod dicunt sancti hanc maculam repugnare fervori charitatis. 2.^a A contrario: remissio venialis peccati ex sententia theologorum sine infusione novae gratiae fieri potest: ergo illa privatio in qua talis macula consistere potest, non privat aliqua forma, et habitu reali physice, quandoquidem sine tali habitu auferri potest per Dei condonationem.

De poenis peccatorum agetur infra, Disquis. VI. De Novissimis.

DISQUISITIO IV.

De humana operatione per gratiam elevata.

PROOEMIUM.

Summus Dominus, qui dices est in misericordia... cum essemus mortui peccatis (1), noluit genus humanum, e pristina et supernaturali dignitate lapsum (2), in aeternum perire, sed maxima et pretiosa... promissa (3) ei impertitus est, gratiam scilicet, qua homines divinae consortes naturae effecti e lapsu erigerentur, ad salutariter operandum roborarentur, vitamque aeternam tamquam filii Dei et cohaeredes Christi (4) promererentur. De hac igitur potenti gratia, quae hominem ad finem supernaturalem conducit, post tractatum de actibus et regulis operationum hominis secundum naturam, recte cum D. Thoma (5) disseritur. Sed quoniam gratia tota supernaturalis est, primo de ratione entis supernaturalis aliqua praemittenda sunt (6).

QUAESTIO PRAEIVIA.

De ente supernaturali.

1. Plures vocis *naturalis* acceptiones Disquisit. II, n. 100 dedimus, ubi tandem conclusimus: theologis, naturale esse quod absolute et simpliciter supernaturale non est, et intra naturae vires et exigentiam continetur; supernaturale e contra, quod excedit omnem continentiam et exigentiam naturae. Quod illic supposuimus, nunc hic fusius declarandum est, solideque probandum. Supernaturale potest considerari relative seu per comparisonem cum natura, et positive seu absolute secundum suam entitatem. Juxta primam acceptionem:

Dico I. Supernaturale relative conceptum est quod totius naturae creatae et possibilis cum

(1) Paul. ad Ephes. II, 4, 5.—(2) Recole Disq. II, c. III. De statu supern. primi hominis.—(3) 2, Petri 1, 4.—(4) Rom. VIII, 17.—(5) 1, 2, Q. 109-114.—(6) De possibil. ent. super. vide Palmieri S. J. De Deo creatante et levante, Thes. XXXVI.